

Nyt fra nationalparken

Kære læser

Vi håber, at du har nydt sommeren ved Vadehavet og at du måske fik taget en 'sælfie'. Nationalparken har, igen i år, været rigtig godt besøgt, og der har været mange dejlige oplevelser for gæster og beboere.

Stærene er begyndt at samles, og der meldes om "sort sol" i både Ribe- og Tøndermarsken. Så inden vi får set os om, er det efterår - men vent lige med at kaste jer over østersbankerne, for vandet er stadig varmt, og lyset er her stadig, så risikoen for algegifte er til stede. Særligt i denne weekend ser det ud til, at vejret er til natur-ture.

Med ønsket om god læselyst og god weekend ved Vadehavet - vi håber, at du har savnet os - de bedste hilsner fra sekretariatet.

Naturprojektet på Mandø skudt i gang

Den Danske Naturfond, Esbjerg Kommune og Nationalpark Vadehavet har de seneste år samarbejdet om at få realiseret et større natur- og engfugleprojekt på Mandø, og med hjælp fra andre vigtige spillere som Mandø Fællesråd, private lodsejere og Naturstyrelsen er det nu lykkedes at komme i gang med selve projektet. I slutningen af juni var parterne var samlet til en såkaldt 'kick-off-fejring på øen, og nu er anlægsarbejdet godt i gang.

På trods af en noget våd sensommer er entreprenøren ved at anlægge og tilpasse lavvandede søer (skrab), at give afvandingsgrøfter flade brinker, at lukke udløbet på udvalgte grøfter og at etablere et stemmeværk i den nordvestlige del af fyldgraven på Mandø. Alt sammen noget der skal bevirke, at projektområdet år en lidt højere vandstand og at der skabes bedre betingelser for, at engfugle og deres afkom, som får meget bedre muligheder for at søge føde i den fugtige zone på overgangen mellem land og vand. Sammen med en efterfølgende ekstensiv drift med afgræsning og slæt, som er tilpasset engfuglenes krav til de vigtige levesteder, vil Mandøs position som en vigtig fuglelokalitet i Danmark blive styrket betydeligt.

Projektarealet er på små 190 ha, hvoraf de 147 ha i dag ejes af Den Danske Naturfond og 40 ha af private lodsejere, og indsatsen i projektområdet understøtter de gode forhold for flora og fauna, som allerede præger de 50 ha, som staten ejer i området. Hovedparten af anlægsarbejdet forventes afsluttet i løbet af efteråret. Yderligere information om Mandøs natur og om projektet finder du på [Naturfondens hjemmeside](#).

Græssende kvæg uden hegn på Fanø

Nofence er et norsk udviklet hegningsystem, som via en software og et særligt udviklet GPS-halsbånd til de græssende dyr skaber muligheden for at etablere 'hegnsløse indhegninger' rundt om i landskabet. Dette spændende værktøj, som kan revolutionere både naturplejen og den mere landbrugsmæssige afgræsning, er for tiden under afprøvning på et areal ved Albue Bugt på Fanø.

Nofence er godkendt til brug på kreaturer, geder og får i Norge, men endnu ikke tilladt at benytte i Danmark. Derfor foregår afprøvningen på en flok Anguskøer på Fanø som et dyreforsøg, som først og fremmest skal afdække de dyrevelfærdsmæssige aspekter af at benytte systemet, hvor dyrene holdes inde på arealet ved hjælp af advarselslyde og små strømimpulser, som genereres i halsbåndet, når et dyr nærmer sig det virtuelle hegn eller kommer helt hen på grænsen for det definerede græsningsområde.

Projektet gennemføres i et samarbejde mellem ejeren af det 60 ha store naturområde, en lokal kvægbonde, Hedeselskabet, Fanø Kommune og Nationalpark Vadehavet, men da projektet har fokus på dyrenes velfærd er også to dyrlæger tilknyttet den fire-årige forsøgsordning. Desuden følges de naturplejemæssige effekter af projektet også af fagfolk fra Københavns Universitet og nationalparken. Forsøget blev startet op sidst i maj, og allerede nu i den indledende fase af projektet er det observeret, at kvæget meget hurtigt vænner sig til at bære halsbåndene og til at lytte sig frem til grænserne for den usynlige indhegning. [Læs mere på vores hjemmeside.](#)

Kan du tælle dem?

Hvert år bliver sælerne talt ved Vadehavet. Og igen i år berettes der om en øget bestand af gråsæler. Bestanden bestemmes ud fra antal fødte sælunger, og de sidste fem år er betanden af sælunger vokset med 11% hvert år. Og i fældeperioden, hvor man tæller sæler, har man også registreret en øget bestand. Der fødes flest sælunger i den hollandske del af Vadehavet. Den danske del af Vadehavet, som jo også blot udgør cirka 10 procent af det samlede vadehavsområde, indtager en sidsteplads. Men på trods af det, er der positive tendenser i sælbestanden.

Du kan læse et [uddrag af sæltællingsrapporten på Wadden Sea World Heritage's](#) hjemmeside, hvor du også kan downloade den fulde rapport.

Venter på svar fra David Attenborough

Danmark, Tyskland og Holland arbejder tæt sammen omkring Vadehavet og Verdensarven.

Vi har blandt andet et samarbejde omkring træk- og ynglefugle - [Wadden Sea Flyway Initiative](#) - hvor man nøje overvåger bestanden og forbedrer forholdene for fuglene i Verdensarv Vadehavet.

Wadden Sea Flyway Initiative har også en ungdomsafdeling for 18-30 årige. De deltager i arbejdet i vådområder langs Den Østatlantiske Trækerute med særlig fokus på Vadehavet. Dette forum giver de unge mulighed for at danne netværk og samarbejde med andre unge i hele verden. De mødes online hvert år i deres forum, kaldet Flyway Youth Forum, og i september mødes de igen. Sidste år var 'keynote speaker' [Jane Goodall](#) og i år afventer man svar fra selveste [David Attenborough](#), som mange af os sikkert husker fra BBC-naturprogrammer på fjernsynet.

Er du ung og synes, at det kunne være spændende at deltage? Så kan du [læse mere på Flyway Youth Forums hjemmeside](#), hvor du også kan tilmelde dig. Det er en chance for unge at samarbejde og netværke med andre unge professionelle i hele verdenen.

Marskstien - nu med certifikat

I juni var repræsentanter fra den europæiske vandreorganisation, European Ramblers Association på besøg i Tøndermarsken. Og det var ikke et hvilket som helst besøg: De skulle tjekke Marskstien med henblik på en certificering. En certificering, der ville betyde, at [Marskstien](#) ville komme på listen over trofæruter, der hører blandt de bedste vandreruter i Europa.

Den 1. juli modtog Marskstien så beskeden: "*Marskstien bestod og er certificeret som en kvalitetsvandrerute, Leading Quality Trail - Best of Europe*".

Det blev fejret i dag ved en certificeringsceremoni med officiel overrækkelse af certifikatet ved Lis Nielsen fra Dansk Vandrelaug, der samtidig er ærespræsident for European Ramblers Association. Certifikatet blev, som det ses her, overrakt til Tønders borgmester, Henrik Frandsen. Under arrangementet fik gæsterne mulighed for at se den nye udstilling i [Lægan Pumpestation](#), som bestemt er et besøg værd, og mulighed for at vandre på to forskellige vandreruter i forbindelse med Marskstien. Marskstien er 54 km og går gennem Danmarks største marskområde, Tøndermarsken. Store dele af området ligger i Nationalpark Vadehavet, og noget af det er endda en del af verdensarvsområdet.

Vi byder velkommen ved grænsen

Netop i dag åbner udstillingen i Grænsevogterhuset ved Siltoftvej, som er det første af i alt fem velkomststeder i Nationalpark Vadehavet. Velkomststederne udgør sammen med seks porte (bemandede formidlingsinstitutioner) og en række info-steder ude i landskabet, det samlede formidlingsprojekt "[Velkommen til Nationalpark Vadehavet](#)", som blandt andet finansieres af Nordea-fonden.

Så næste gang du skal på tur i Tøndermarsken eller til [Saltvandssøen i Margrethekog](#), har du nu et dejligt sted, hvor du kan nyde madpakken, mens du bliver klogere på marsken, grænselandet og Nationalpark Vadehavet.

Grænsevogterhuset ligger på [Marskstien](#) på strækningen mellem Højer og Rudbøl og er et oplagt stop på denne rute.

På billedet ses museumsinspektør Anne Marie Overgaard fra Højer Mølle/Museum Sønderjylland, der har været med til at udarbejde formidlingen i det nye velkomststed, som er blevet til i samspil med Tøndermarsk Initiativet.

Vi viste flaget til Postnord Danmark Rundt

Danmarks største cykelløb og - målt på antal tilskuere - største sportsbegivenhed i det hele taget, [Postnord Danmark Rundt](#), blev kørt i sidste uge. Hele tre af de i alt fem etaper sendte feltet ud på landeveje i vadehavsområdet, om end det kun var på første etape, der gik fra Struer til Esbjerg, at rytterne kørte inde i selve Nationalpark Vadehavet - tværs gennem Varde Ådal ad Tarhagevej og på nogle af vejene i Marbæk-området.

Vadehavet, nationalparken og hele området blev vist frem i de direkte reportager med flotte billeder både fra de medkørende motorcykelkameraer og fra helikopter. Sidstnævnte tog bl.a. seerne med på en lufttur helt tæt på [Blåvandshuk Fyr](#) og på [Tirpitz Museet](#).

På alle etaper var tusindvis af mennesker taget ud på ruten for at følge cykelløbet fra vejkantern. Fra nationalparksekretariatets side tog vi turen over Rømødæmningen til Kystvejen i Ballum Enge for at heppe og i helt bogstavelig forstand vise (nationalpark)flaget. Det blev oven i købet 'belønnet' med sådan cirka et sekunds direkte eksponering på landsdækkende tv...

Ny bog om hvalbåde, -fangst og hvaler

Hvis man interesserer sig for historierne om hvalfangst i 1700- og 1800-tallet, da søfolk fra vadehavsområdet og ikke mindst Rømø sejlede på togter i Nordatlanten, så er der spændende nyt i form af en ny bog '[Hvalbåde, hvalfangst og hvaler](#)' af Ib Ivar Dahl.

Bogen, der er på 112 sider og rigt illustreret med både fotos og tegninger, er udgivet på forlaget Ravnerock i samarbejde med Naturcenter Tønninggård. Naturcentret dannede da også rammen, da bogen blev lanceret ved et lille arrangement tirsdag 17. august. Her introducerede Ib Ivar Dahl bogen, og med udgangspunkt i en ægte hvalbåd, som Tønninggård har erhvervet sig, fortalte han engageret og levende om, hvordan de yderst farlige hvalfangster foregik tilbage i 1700-tallet.

Bogen koster 250 kr. og kan udover på Tønninggård købes på Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg og på Vadehavscentret i V. Vedsted, ligesom den kan bestilles hos boghandlerne.

Verdensarven på tegnefilm

Der er netop lagt [nye tegnefilm på YouTube](#) om Vadehavets universelle værdier, og hvorfor Vadehavet er Verdensarv. De findes på dansk, tysk og engelsk. Er du partner, og har du lyst til at bruge filmene på din hjemmeside eller andet, så skriv til os på vadehavet@danmarksnationalparker.dk så sender vi gerne filerne til dig.

De små film er uddrag fra den noget [længere film](#), som vi fik lavet for tre år siden, som beskriver de universelle værdier, verdensarven og hvorfor Vadehavet er udpeget til verdensarv. Så med de nye film får du to kortere "pixi-udgaver" som giver et hurtigt og fint indblik i både verdensarven og de universelle værdier i Vadehavet.

Det sker i Nationalpark Vadehavet

Det kan du opleve:

- 19. august - Fejring af certificering af [Tøndermarsksti](#)
- 19. august - Indvielse af madpakkehus i Grænsevogterhuset i Siltoft
- 22. august - Danmarks Naturfredningsforening arrangerer "[Hop i havet](#)" - blandt andet ved [Esbjerg](#) og [på Rømø](#)
- 1. til 3. september - Nationalparkskipet bruges til undervisningsplatform for skoleelever i samarbejde med [Mit Vadehav](#), Esbjerg Kommune og [Hovedet i havet](#)
- 2. september - [Foredrag med Dorte Mandrup og Johan Carlsson](#) på Vadehavscentret om Vadehavscentret
- 15. til 17. september - Nationalparkskipet bruges til undervisningsplatform for skoleelever i samarbejde med [Mit Vadehav](#), Esbjerg Kommune og [Hovedet i havet](#)
- [Mobiludstillingen](#) besøger Ribe Camping uge 34, Ballum Camping uge 35 og 36, Højer Vandtårn og Margueriteløbet uge 37 og 38
- 29. september - [Foredrag om Hverdagsaktivisme](#) med Signe Wenneberg på Vadehavscentret

Guidede ture og arrangementer i [de kommende måneder](#) kan du blandt andet finde på vores hjemmeside.

Vidste du at:

- du kan finde [kulturguider på vores hjemmeside?](#)

- du kan avancere fra [naturkegle til outdoorchamp](#)?
- du kan se til Ribe, Sild og Rømø fra [Marsktårnet ved Marskcamp](#) som åbnede i august?
- du kan hjælpe med at [registrere Ensianblåfugle](#)?
- Per Hoffmann netop har udgivet en bog om [kvaderopstregede huse i Sønderho](#)?
- Esbjerg Museum har en spændende udstilling om [bygningskulturarv i Esbjerg](#)?
- Græsningsforeningen Nationalpark Vadehavet har gjort det nemmere at [blive medlem](#) og dermed støtte arbejdet med græsning?
- du kan se, eller gense, udsendelserne fra Vadehavet, som [DR Vores Vejr lavede i uge 30](#)
- [Race for Oceans](#), som rensede strande i ferien, fik samlet pver 400 kg havplast alene ved Blåvand?
- der er massevis af nye film til undervisere og pædagoger på [Mit Vadehavs YouTube kanal](#)?
- du stadig kan nå at tilmelde sig [Mit Vadehavs lærerkurser](#)?

Fotos: Sælfie: Tandrup Naturfilm; Naturprojekt Mandø: John Frikke; Nofence: John Frikke; Sæler på stranden: John Frikke; Flyway Youth Forum: Christian Weidemann; Høder til Marskstien: Jens L. Hansen; Grænsevogterhuset: Jens L. Hansen; Cykelløb: John Frikke; Ib Ivar Dahl: Jens L. Hansen; Luftfoto Vadehavet: Common Wadden Sea Secretariat; Det sker: Torben Hestehave; Vidste du at: Plakat fra Fanø Nordsøbad

---

Nationalpark Vadehavet opbevarer din mailadresse til brug for udsendelse af nyhedsbrev og den bliver hverken videregivet til andre eller brugt til andre formål.

[Læs mere om Nationalparkens persondatapolitik](#) · [Klik her for at framelde dig](#)